

Iz državnega zbora.

Proračun trgovinskega ministerstva.

V obče bila je razprava proračuna trgovinskega ministerstva letos manj viharna, kakor pretekla leta, ker sedanji vodja trgovinskega ministerstva baron Pusswald še nima osebnih nasprotnikov, kakoršnih je imel mnogo baron Pino. Tožilo se je tedaj tukaj samo v obče po eni strani, da so stroški za to ministerstvo preveliki izrekoma, da železnice premalo nesejo, enako tudi pošte, telegrafi itd., na drugi strani pa se je zahtevalo, naj se gradijo še druge železnice, napravijo nove pošte, različnim vrstam uradnikov in služabnikov zboljšajo plače.

Za kranjsko deželo pomenljiva sta bila govora poslancev Pfeiferja in Šukljeja, katera sta z gorkimi besedami priporočala zgradbo dolenjske železnice.

Isterski poslanec dr. Vitezič govoril je o zgradbah, katere naj bi zvršila država na korist brodarstvu krog Istre in pa pri kvarnerskih otokih.

Bivši trgovinski minister Chlumecki zagovarjal je sedanjo delovanje poštne hranilnice, s katerimi je mogoče plačila nakazavati v vseh delih države, opozoril pa je tudi na napako, da se to sedaj vrši popolnoma brezplačno.

Precej viharno razpravo povzročil je dr. Roser, ki je državi očital, da pri državnih železnicah preslabo skrbi za železniške čuvaje in mašinste, očital je, da se je zato pripetila znana nesreča na arelski železnici, ko je sprevodnik omedlel in se vsled tega pripetila nesreča.

Predsednik državnih železnic baron Čedik zavrnil je odločno to očitaje enako gledé vzroka nesreče, kakor gledé tega, da bi bila plača slaba ali pa, da bi bili služabniki z delom preobloženi.

Najbolj viharna pa je postala razprava pri oddelku „pošte“ v proračunu.

Znano je, da je Plener vložil prošnjo hebske trgovinske zbornice, v kateri se toži, da se je c. kr. namestniku za Česko dala pravica, govoriti odločilno besedo pri imenovanju poštarjev, in, da se je v teku zadnjega leta namestilo 17 poštarjev Čehov po rodu v čisto nemških okrajih, ne da bi se bilo oziralo na po vsem sposobne nemške prosilce.

Poslanec Greger vzel je v nadroben pretres ono Plenerjevo peticijo, s katero se je hotelo dokazati, kolika krivica se pod sedanjo vlado godi Nemcem na Českem. Dokazal je v svojem zanimivem govoru, da je podlaga te prošnje neresnična, da je bilo med navedenimi 17 poštarji, 14 premeščenih uže pred ono dobo, na katero se sklicuje prošnja, da jih je nekaj namestnih uže po 10 let, in da je tedaj trditev o pritiskanju na Nemce golo slepljenje.

Ako se je pošta prepustila, pa v treh slučajih res prošnikom, ki tudi česko znajo poleg nemščine, se je to zgodilo zato, ker so poleg popolne sposobnosti v prošnjah skazali več službenih let.

Dr. Greger pokazal je pa tudi svetu in izrekoma onim Nemcem, ki so se dali iznemiriti vsled one prošnje, zakaj nemško-narodna stranka črti one o prošnji imenovane poštarje in sploh uradnike českega rodú.

Naravnost trdil je, da take uradnike tamošnji oistreji, nemško-narodni politiki črtijo in preganjajo zato, ker se nočejo udeleževati pri veliko-nemških demonstracijah, komersih in pijančevanji, kjer se ne vidi družega kinča, kakor „plavice“, veliko-nemške zastave in kjer se molikujeta nemški cesar in knez Bismark. Česki uradniki so predobri Avstrijci in to ni všeč oni sedaj na severni Česki gospodujoči stranki.

Dalje pokazal je dr. Greger na izgledu nekega c. kr. okrajnega glavarja Teumerja, kakošni c. kr. uradniki so oni stranki po godu.

Ta okrajni glavar vdeležil se je neke veselice v hiši nekega fabrikanta, pri kateri mu je dr. Knotz napil kot edinemu uradniku, kateri ni kreatura c. k. namestnika Krausa, okrajni glavar pa se je enako laskavo zahvalil dr. Knotzu, najhrabrejšemu zastopniku nemškega ljudstva. — To dogodbo prečital je govorniku iz nekega lista. — Dr. Greger opozarjal je, kolike važnosti so poštarji, ako so pristaši take stranke, kot je nemško-narodna na Českem in je sklenil svoj govor s tem, da se s takim orožjem, kakor je ona prošnja hebske trgovinske zbornice, z neresničnimi trditvami ne sme boriti noben pošten politik in da se stranka sama obsoja, katera se bori z lažjo in slepljenjem. — Ves ta govor, živahno govorjen, razkačil je prizadete tako hudo, da so uže med govorom kričali, po govoru pa so zagнали velikansk vriš in krik in se kazali žaljene, kakor bi se jim bila zgodila krivica. — Prvi začel je v tako zvanem „stvarnem“ popravku zabavljati in psovati znani Strache z votlo-bobnečim krikom, temu sledil je uže zopet deloma prekošen Knotz in še le glavno-prizadeti dr. Plener prizadeval si je, kazati se mirnega in je skušal nadrobnosti Gregerjevih trditev zavriniti, ne pa da bi se mu bilo posrečilo, prepričati koga, da vse, kar je Greger trdil, ni popolnoma resnično. — Govoril je tudi vladni zastopnik, kateri je v obče potrjeval v glavnih točkah trditve Gregerjeve.

Kolikor pa je še preostalo, pobral je poročevalec dr. Fanderlik, ki je z mirnimi besedami, pa po onem stvarno zavračal trditve opozicije, izrekoma pa zavijanje Plenerjevo, kakor bi se res Nemcem na Českem godila najmanjša krivica.

Časniki so si prizadevali, dolžiti dr. Gregerja, da je povzročil škandal, kakoršnega sta napravila Strache in Knotz. Ker je govor svoj res sklenil z nekima ojstrima besedama. Pa v resnici te besede niso bile vzrok bila je tako živo in brezozirno razkrita resnica o razmerah na severnem Českem, nasproti lažem, s katerimi si prizadevajo slepiti svet o tlačenju Nemcev na Českem.

Politične stvari.

Gladstone in Irska.

Kar je vsa Evropa pa tudi politični krogi zunaj Evrope razpravljala, uže odkar se je zbral novoizvoljen angleški parlament: Irsko vprašanje, prestopilo je minuli četrtek dne 8. aprila zvečer v popolnoma nov stadij — v dobo porazumljenja.

Sedanji ministerski predsednik Gladston izrekel je takoj po odstopa Salisburyjevem, da bo parlamentu podal predloge zadevajoče državno-pravno razmero Irske in Angleške in pa zadevajoče vprašanje irskih zemljišč.

Dolgo so trajale razprave v sredi ministerstva samega, ugibalo se je, kako bo Gladstone spolnil svojo obljubo, pripovedovalo se je, kako hoče minister vrediti samoupravo za Irsko, pripovedovale so se nadrobnosti v osebnih zadevah, trdilo se je, da se predlogom Gladstonovim izrekoma protivita dva njegova ministra.

Ni se tedaj po teh dogodbah čuditi, da je minuli četrtek ves svet radovedno čakal, kaj bo predložil starček Gladstone parlamentu in kako bo zagovarjal svoje predloge.

V zbornici poslancev trlo se je uže davno pred začetkom seje. Celó izmed poslancev došlo je veliko šte-

vilo uže zgodaj pred začetkom seje, ker je v zbornici sedežev samo za 450 poslancev, poslancev pa je vseh 670. Enako je tudi za poslušalce na galerijah komaj sto prostorov.

Tudi časniki skrbeli so za to, da se je občinstvo izredno zanimalo za to sejo, ker med drugimi je najimenitnejši dnevnik „Times“, pri tej priliki zbral in razglasil vse izjave najimenitnejših angleških državnikov od Pitta do Gladstone-a (v letu 1871.), ki so se izrekli proti posebnemu irskemu parlamentu, izrekoma so se navedli Macaulay, Bright, Grey, ki so vsi trdili: nikdar!

Predlog Gladstonov obsega sledeče določbe: Irski parlament ima samo eno zbornico, irski peeri ostanejo še dalje udje angleške gosposke zbornice v razmernem številu.

Poseben irski ustanovni zbor odločil bo število udov njegovega parlamenta, enako volilne okraje, enako tudi opravljeni red. Irskemu parlamentu pridržano je nadzorovanje (kontrola) vse irske uprave z vštetim pravosodjem, nakladanjem in pobiranjem davkov.

Državi pridržijo se samo poštna zadeve in državna vojna. Vkljub temu pa irsko ministerstvo imenuje irske poštna uradnike in se predlaga nekakova irska poštna uprava po izgledu poštna unije Irske z drugo Angleško. Irski parlament pooblašča in irsko ministerstvo samo vodi in odločuje vse davke, k teri so dajati državi, kakor tudi deželne davke same, in irski davkovski uradi pobirajo sami vse davke, vendar pa se ima ustanoviti posebna državna oblast, katera bo odločevala doneske Irske za državne namene.

Sicer se smejo vsi na Irskem pobrani davki obračati samo za Irske deželne namene. Dostojanstvo Lord lieutenanta ostane, kakor do sedaj. Samo on ima omejeno pravico ugovora (Veto). Določilo se bode gotovo število irskih udov, ki ostanejo v angleškem parlamentu, vendar samo kot delegacija za splošne državne postavodajne zadeve, pri čisto angleških ali skotskih zadevah se ta delegacija ne vdeležuje.

To je jedro Gladstonovih predlogov, s katerimi se ima po njegovem namenu skleniti dolga in huda vojska med tema deželama.

Gladstona pozdravljala je množica na poti v zbornico in enako množina poslancev v zbornici, ko je začel govoriti.

Izrekel se je, da problem zbornici predložen je v resnici ta, ko je zediniti enota države z različnostjo postavodajnih faktorjev, in jeli je prav, zvezo med Irsko in državo v posameznih razmerah spremeniti.

V ta namen naj bi parlament ustanovil postavodajalno telo, katero naj bi se shajalo v Dublinu. Izrekel je, da bi bila velika javna nesreča, ako bi se popustila državna enota, misli pa, da bi se tema izogniti dalo s tem, da se vladi prepusti pobiranje davkov, ob enem pa prosto hoditi ono pot, katero zahtevajo gotove potrebščine. Pogoji bili bi trojnati: prvi, da ima domače irsko postavodajstvo splošno nepreklicljivo pravico, take posebne davke sklepati, drugi, da se dohodki davkov in accise za Irsko in za spolnovanje irskih zavez porabijo, tretji: da presežki po spolnjenih zavezah, doteka o irskemu zakladnemu uradu in se dajo na prosto razpolaganje irskemu postavodajnemu telesu. Določilo se bo, da doba za ta zbor ne bo presegala 5 let.

Bistveni pogoji načrta, kateremu bi parlament pritrditi mogel, bi bili sledeči: Državna enota se ne sme v nevarnost staviti, blagostanje in varnost celote mora se staviti višje, kot korist dela; politična

enakost obeh dežel se mora pripoznati, državno imetje se mora primerno prav razdeliti. — Manjšina mora se pametno varovati, pri tem se mora ozirati na poljedelsko prebivalstvo prav tako na vladne uradnike in služnike na Irskem in pa na protestantovsko manjšino, izrekoma v severnem delu dežele.

Gledé vprašanja, jeli irskim zastopnikom kaže, v London prihajati k posvetovanji državnih zadev, prišel je govornik do sklepa, da to ni mogoče. — Pravice, katere bi se morale odtegniti kompetenci irskega postavodajstva so sledeče: 1. vsaka stvar, ki zadeva pravice krone in pa pravico nasledstva, 2. vse, kar zadeva brambo države, kakor vojno brodovje kakor vso organizacijo oborožene sile, kakor tudi vse razmere z inostranstvom in pa kolonije zadevajoče stvari. Tudi naj bi Irška ne imela pravice vpeljati ali plačevati posebne vere. Da bi bila ustava stalna predlaga dualističen parlament na Irskem, s pravico ugovora enega proti sklepom družega. Ugovor bi veljal samo za gotovi čas. 28 zastopnikom Irske v zbornici peer-ov (gosposki zbornici) ni mogoče ostati dalje v tej zbornici, potem ko poslanci izstopijo iz zbornice voljenih poslancev. Ena zbornica štela bo 103 ude, druga 206.

Za sredstva k vredjenji irskega vprašanja predlaga: naj bi Irška donala $\frac{1}{15}$ k državnim stroškom.

Gladstone govoril je tri in pol ure.

Govor gosp. poslanca Pfeiferja

v 49. seji državnega zbora dne 8. aprila pri proračunu trgovinskega ministerstva.

Slavni zbor! Ako danes besedo spregovorim, da zagovarjam napravo železnice v tem času, ko imamo velik deficit, in vidimo, da se ni spolnilo, kar se je pričakovalo o marsikateri železnici, storim to iz tega namena, da povdarjam tudi po svojih slabih močéh nasvet za grajanje dolenske železnice stavljen v včerajšnji seji, ker ta železnična pot je namenjena za to, da Dolenjska v gospodarskem oziru zopet oživi in se učvrsti, če se podaljša — ker železnica se ima priklopiti Rudolfovi železnici v Ljubljani in speljati preko Dolenjske, ki dosihmal nima železnice do hrvaško-dalmatinskih, eventuelno tudi do otomanskih pokrajin — povzdignila bode Rudolfovo železnico, da bode plodonosna in koristi prinašala.

O dolenski železnici se je uže tolikokrat v zboru in zunaj zbora govorilo, da se to, kar se je navedlo za nje utemeljevanje, pri vsaki debati ponavlja, a zarad tega pa povedano ni manj važno.

Gospôda moja! Pogledati železnično mapo, mora spreleteti vsacega iz južne dežele monarhije bridko čuvstvo, da je brez zadolženja odrinjen, kajti videti je, da so južni deli te države mimo severnih zanemarjeni, da nekateri okraji tako rekoč v zraku visé in so od monarhije ločeni; na pr. Dalmacija, potem Dolenjska, ki nima železnice, in jo njene nerodno napravljene strme ceste popolnoma odrivajo od tržnih krajev.

Večkrat, gospôda moja, kazalo se je uže v tem slavnem zboru na posebno neprilichnost razmer, katero je imela prestajati Kranjska, posebno pa dolenska stran, zatoraj kar mimogredé nekaj tega omenim.

Kakti bližnja mejna dežela je morala Kranjska več stoletij občasno turške navade odbijati; komaj si je nekoliko oddahnila, so uže zopet turški in bosniški paše snovali roparske čete, te pa so plenile po Kranjskem in najboljši del prebivalcev v sužnost odpeljale.